

ראשי > תרבות > כתבה

תרבות

03/05/08

חיי הכפולים של יוסף באו

האחיות באו לא ידעו מדוע זרים מודים לאביהן ברחוב, או מוסרים לו דרישות שלום. רק אחרי שנים של שתיקה גילו שהיה קליגרף במחנה ריכוז והציל מאות יהודים בזכות סרטיפיקטים מזויפים. אחרי מותו נודע להן שעבד עבור המוסד. כעת הן מספרות את סיפורו המלא לראשונה

דפדף בתרבות

מכל שפירא
9:34 1/5/2008

יוסף באו, ידעו בנותיו תמיד, היה איש רב פעלים. צייר, מאייר, גרפיקאי, קריקטוריסט, פילוסוף של המילה העברית ומחלוצי האנימיטורים בישראל. חיי ופועלו היו שקופים לכל, אך אפילו משפחתו לא ידעה את הסוד שהוא נשא עמו מימי מלחמת העולם השנייה.

רק לאחר מותו ב-2002 החלו שתי בנותיו, הדסה וצ'ילה, לחקור את הקורות אותו וגילו שבאו, מניצולי רשימת שינדלר, הציל בעצמו מאות בני אדם בזמן השואה, כשזייף תעודות ומסמכים ליהודים בגטאות ובמחנות הריכוז.

בהמשך גילו שאביהן המשיך לחיות חיים כפולים, כאשר עבד בשביל המוסד לאחר שעלה לארץ. "אני זוכרת שכשהייתי ילדה קטנה ניגש אלי אדם זר ברחוב, ואמר לי 'בזכות אבא שלך אני בחיים' והלך", מספרת הדסה בתו הבכורה.

"לא הבנתי על מה הוא מדבר. חזרתי הביתה, ילדה קטנה ומבולבלת, ושאלתי את אבא שלי מה זאת אומרת. אבא צעק עליי 'שקט!' ראיתי שהוא מתעצבן ומאז לא דיברנו על זה יותר. אחר כך הבנתי שהוא זייף תעודות לאותו אדם. אחרי מותו הגיעו הרבה אנשים שמעולם לא פגשתי, וסיפרו שאבא זייף להם מסמכים כדי שיוכלו לברוח. הוא הציל ככה הרבה אנשים".

ובעוד שמפני משפחתו הסתיר את הקורות אותו בתקופה ההיא, מי שחי בגטאות לא יכול לשכוח את האיש. יעל ארצי, אמה של השחקנית והזמרת נועה תשבי ובתו של פעיל במוסד לעלייה ב' חנו ברקוביץ' (לימים יבור), ידעה כבר מימי ילדותה שאביה ניצל בזכות באו.

"אבא שלי היה מהפעילים הראשונים של עלייה ב'", היא מספרת, "ומימי ילדותי הוא נהג לספר לי על אדם שעשה את זיופי המסמכים הטובים ביותר, שהבריחו לו לגטאות חומרים, והוא היה מבריא את המסמכים החוצה. זה היה מסוכן מאוד, ואני זוכרת שאבא שלי התפעל מאוד ממנו".

צ'ילה והדסה, המוכרות יותר כ"אחיות באו", הצמד המוזיקלי השמח שהופיע ב"רק בישראל" עם "בי הפי נאו", גדלו עם תסכול גדול. בעוד שרבים הכירו תודה לאביהם, בפומבי ובאופן אישי, מבחינתן היה מדובר בתעלומה.

"אבא לא דיבר על זה אף פעם", מציינת צ'ילה. "הוא זייף אשרות עלייה לישראל למאות יהודים. הוא גם היה יכול לזייף לעצמו ולברוח משם, אבל בחר להישאר ולהציל אנשים. פעם אחת שאל אותו עיתונאי למה הוא לא זייף לעצמו תעודות כדי לברוח מהגטו, אז אבא הסתכל עליו ככה, לא מבין את פשר השאלה, וענה לו 'כי אז לא הייתי מכיר את אשתי'. כזה הוא היה: בכל דבר הוא אהב למצוא את הצד החיובי".

קטגוריות: ספרים, מוזיקה, יוצא, יצירה

מדד הגולשים

ראשון

- פרה פרה
- ערב הזיכרון במרכז ברודט
- אדולף, קומיקס יפני

סקר

- בחול המועד אני מעשיר את נפש ילדי בפסטיבלים
- מסתגר בביתי עם המצות
- יוצא לטייל ברחבי ישראל

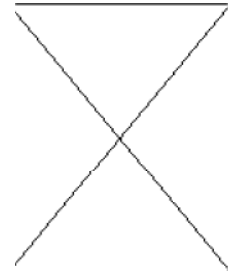
הצבע

מגוון תוכנים: חדשות, ספורט, תרבות, כלכלה, סטייל, רכילות, רשת, בנתיה, יהדות, ניו אייב, תיחות, יחק, סקסי, shox, nrgtv, לימודים, ליחות

איור: יוסף באו

ציורים בהשראת השואה.

חתונה בגטו

באו נולד ב-1920 בקרקוב שבפולין. ב-1938 החל את לימודיו באמנות פלסטית באוניברסיטה המקומית, אולם מלחמת העולם קטעה את הכשרתו. עם זאת, חודשים ספורים לפני כן הוא הספיק להשלים קורס בקליגרפיה, ובו למד את מלאכת כתיבת האותיות הגותיות.

רוב התלמידים בכיתתו העדיפו לבלות עם החברים על פני שקידה על לימודיהם, אבל באו התאהב באותיות המצוירות. כעבור תקופה קצרה התברר לו שזה מה שהציל את חייו. לאחר שהיה בגטו קרקוב הוא הועבר למחנה הריכוז פלאשוב.

מפקד המחנה, אמון גט, חיפש בקדחתנות מישהו מבין האסירים שיוכל לכתוב באותיות גותיות מסמכים וכרזות. היהודים במחנה שהכירו את באו כגרפיקאי עוד מגטו קרקוב, המליצו עליו, וכך הוא עשה את דרכו למשרד מפקד המחנה. אבא פחד מאמון גט פחד אימים, מספרת הדסה, "עד כדי כך שהחברים ראו שבכל פעם שאמון נמצא לידי, כל הדם יוצא לו מהגוף. הוא היה מחוויר והופך ללבן".

למרות החרדה שעורר בו גט, בנותיו מספרות שהוא חב לו את ההיכרות עם רעייתו, רבקה ז"ל. "יום אחד אמון גט ביקש ממנו לשרטט מפה של גטו פלאשוב", מספרת הדסה. "אבא שרטט את המסמך, שכיום הוא התיעוד היחיד שנותר מהמחנה.

"אחר כך ציווה עליו אמון לעשות העתק שמש. זה היה יום של מינוס 20 מעלות, ואבא ניסה להסביר לו שאין אף קרן שמש בחוץ. אמון גט אמר לו: 'לא מעניין אותי. העתק שמש או כדור בראש'. אבא התפלל לאלוהים וכבר חשב שזה הולך להיות הסוף שלו.

"פתאום יצאה בחורה יפהייה בבגד פסים ששאלה אותו מה הוא עושה. אבא ענה לה שהוא מחכה לשמש, אבל היא לא רוצה כל כך לראות אותו היום. אולי את יכולה למלא את תפקידה? אמא הסמיקה, וכשהוא חזר למשרד ושם את הנייר באמוניה קרה נס. יצא העתק של המפה".

אחרי חודשיים הציע יוסף באו לרבקה נישואים, והם התחתנו בין כותלי הגטו. את טבעת הכסף יצר יהודי ששימש כצורף מכפית מכסף שמרקה במקום. טקס החתונה של בני הזוג זכה להנצחה בסרט "רשימת שינדלר", כאשר את דמותו גילם השחקן הישראלי רמי הויברגר.

לכל אורך תקופת שהותו במחנה הריכוז הקפיד באו להשתמש בכישרונו גם כדי להקל את חייהם של השוהים בו. הוא הכין קלפים מאוירים לחבריו כדי שיכולו לשחק בהם, כתב הגדה היתולית לפסח, וניסה לשמור על אופטימיות. "גם בתוך התופת של השואה הוא היה מאושר, וכך הוא הציל המון אנשים", אומרת צלילה. "חברים שלו מספרים שהוא החזיק אותם בחיים. הוא היה בן אדם ללא גבולות".

איור: יוסף באו

ציור בהשראת השואה.

קריירה בשירות המוסד

ב-1950 עלו בני הזוג באו לישראל והשתקעו בתל אביב. למחייתו עבד באו בשלושה עיתונים כמעצב, כגרפיקאי וכקריקטוריסט.

במקביל פתח סטודיו לגרפיקה ברחוב ברידצ'בסקי 9, שבו נמצא כיום המוזיאון הקטן הנקרא על שמו, והשתלב בענף הקולנוע כמאייר של כתוביות ואנימציה. בין היתר לקח חלק בסרטים "קזבלן", "שמונה בעקבות אחד", "סאלח שבת", "עמוד האש" ועוד.

דמויות כמו אורי זוהר, דן בן אמוץ ושאר חבורת כסית, אנשי הבוהמה של תל אביב בשנות ה-60 וה-70, היו אורחים קבועים בביתו. הוא אף אייר והפיק בעצמו את הסרטים המצויירים הראשונים בישראל. כיוון שלא היה לו כסף לרכוש מכונת אנימציה משוכללת, הרכיב באו בעצמו מכונה שבה צילם את סרטיו הראשונים.

באו הסתתר מאחורי הדמויות המצוירות בסרטיו, ולא ביקש להגיע לקדמת הבמה, אבל אפילו בני משפחתו לא ידעו עד כמה רב הנסתר על הגלוי. לאחר מותו הוצגה בכנסת תערוכת ציורים לזכרו בנושא השפה העברית. אז ניגש אחד האנשים בקהל אל בנותיו והפיל עליהן פצצה. "אביכן היה הגרפיקאי הראשי של המוסד", אמר להן, "הוא הכין את המסמכים המזויפים הכי טובים".

במוסד לא הכחישו, ובמרכז למורשת המודיעין בגלילות נפתחה בשנה שעברה תערוכה של עבודותיו. "כשהייתי קטנה", מזכרת הדסה, "הודיעו פתאום בחדשות על התפיסה של המרגל אלי כהן בסוריה. אבא נעשה חיזור ולא דיבר.

שאלתי אותו 'אבא, מה קרה לך? אתה כולך רועד כאילו הכרת אותו'. יום שלם הוא לא תפקד. רק לפני כמה שנים אמא סיפרה לנו שאבא בעצם זייף מסמכים בשירות המדינה". ואילו צלילה מוסיפה: "אפשר לומר שאבא היה אמן מיוסר בגלל חייו הכפולים.

"מצד אחד הוא היה אמן בנפשו, אבל מהצד האחר השתמש בכישרון האמנותי שלו כדי לשרת במוסד, והוא לא יכול היה להתפרסם ואף אחד לא הכיר אותו. זה קונפליקט גדול. למרות זאת אני חושבת שאילו שאלו אותו אם היה משנה משהו בחייו אילו יכול היה, הוא היה עונה בשלילה".

← nrg תרבות ב-sms: קבלו את כל העדכונים ישירות לסלולרי שלכם

← שלח לחבר ← כתוב לעורך ← הדפסה ← שמור במחשבה ← הוסף תגובה